

Една българска Голгота.

(Отъ Ив. Вазовъ).

Искахъ да видя Батакъ. Имахъ непреодолимо желание да видя мѣстността съ това име, което буди у насъ такива кървави видения и хвърля въ нашата история зловещата зѣра на единъ пожаръ.

Много страдания и тежки дни е прекарало нашето поколѣние, но то успѣ въ кратко време да забрави миналото. Само едно възпоминание то не може още да забрави и нѣма право да забрави: Батакъ. Азъ не мога безъ потрѣпване да произнеса това име.

Батакъ има историческо значение; неговата жертва предизвика войната за освобождението. И ето защо само Батакъ запазва правото най-силно да поразява нашитѣ души съ името си; той е българска Голгота

Г-нъ Д. В. Манчовъ не преди много ми изпрати една своя книжка съ насловие: „Възстанието и клането въ Батакъ“.

Когато се видѣхме, той ме попита, какъ ми се харесва тя.

— Не мога да Ви кажа, отговорихъ му.

— Защо?

— Азъ не съмъ я челъ още?

— Защо? Нѣмате време?

— Не, нѣмамъ куражъ

Да, никой нѣма куражъ да чете за Батакъ!

Както и да е, азъ вече трѣгвахъ къмъ него.

* * *

Когато стигнахме на върха на голата могила, при митната стража, на изтокъ се отвори единъ дълбокъ, дългнестъ долъ, съ рѣка въ дъното. А въ дола и по урвитѣ му се лепѣха бедни, сиви дървени колиби, покрити съ плочи, а по-горе задъ тѣхъ — зеленчукови градини и ленища.

Предъ менъ стоеше Бакакъ.

Не е имало мѣстность, която да съмъ виждалъ прѣвъ пжтъ съ такова вълнение и стискане на сърдцето, както тоя градецъ. Чини ми се, че сжщото тревожно чувство изпитва всѣки българинъ, който знае своята история.

Батакъ!

Ето Батакъ — изгубениятъ въ дълбочинитѣ на Родопитѣ градецъ, който въ 1876 год. внезапно придоби свѣтловна знаменитостъ, каквато никой български градъ да речемъ не бѣ ималъ нито на една стотна часть . . . Безъ Батакъ не би имало свободна България.

Азъ се спускамъ къмъ дола по полегатия склонъ на хълма, който ни затуля още по-голѣмата часть на селото. Карлжкѣтъ порѣзко ми откроява своята разстегната пирамида въ недосегаемата си висота. Цвѣтушитѣ му зелени поли царствено се спущатъ дори до самия Батакъ, като една мантия на императрица. Не може да повѣрва човѣкъ, че въ такава красно мѣсто е могло да се извърши такава грозно нѣщо . . . Истина, че тукъ всичката красота е Карлжкѣтъ.